

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
AGRÁRPOLITIKA**

Időszak:

2013. január

Dátum:

2013. március 4.

SZÁZADVÉG
ALLOTTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖMÉNYIPARI ÉS TANULÁSI ÉRTÉKELÉSI KUTATÓ ZRT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	1
1. Monitoring	2
1.1 2012 évi hazai mezőgazdasági kibocsátás	2
1.2 Agrár-külkereskedelem.....	3
1.3 Orosz-magyar agrár-külkereskedelmi reláció	5
1.4 Az állatállomány változása	6
1.5 Hazai piaci árak alakulása a növénytermesztésben.....	8
1.6 Élelmiszerárak alakulása	11
1.7 Az ÚMVP forrásfelhasználásának jelenlegi helyzete.....	12
1.8 Jogszabályi összefoglaló az agrárágazatot érintő főbb változásokról.....	14
2. Elemzés - A 2014-2020-as időszak tervezésével kapcsolatos összefoglaló	16
2.1 Többéves pénzügyi megállapodás.....	16
2.2 A jogcímek 2014-es indulása	18
2.3 Az EMVA tervezés hazai alakulása	19
2.4 Az vidékfejlesztési források hasznosulásával kapcsolatos Állami Számvevőszéki jelentés megállapításai – tanulságok és következtetések a 2014-2020-as időszakra vonatkozóan.....	20

Vezetői összefoglaló

Az összesített adatok alapján elmondható, hogy az előző évihez képest 2012-ben 2,8%-al nőtt az mezőgazdaság teljes kibocsátása, meghaladta a 2200 milliárd forintos szintet. A kibocsátás belső szerkezete is változott: a növénytermesztés bruttó volumene csökkent, melyet azonban a kedvező árak kompenzáltak. Az állattenyésztés bruttó volumene növekedett, az állatok és állati termékek kibocsátásának értékével együtt.

Az agrárexport már 2012-ben novemberében elérte a 7,4 milliárd eurót, meghaladva ezzel a teljes 2011. évi értéket. A növekvő export, valamint a csökkenő import eredményeként az agrár-külkereskedelmi szaldó az előző év azonos időszakát 10,7 százalékkal túlszárnyalva 3,4 milliárd euróval új rekordot döntött. Az agrárexport több mint 84 százaléka az EU-ba irányul, míg az import jelentős része (91 százaléka) is innen érkezik. A gazdaságdiplomácia sikereként is értékelhető, hogy 2012. január és november között az Oroszországba irányuló magyar agrárexport 20,3 százalékkal nőtt, az import 26,8 százalékkal csökkent és ennek eredményeképpen az egyenleg 20,2%-kal javult.

A Központ Statisztikai Hivatal által közölt adatok alapján az élelmiszerárak januárban az inflációt meghaladó mértékben, 5,8 százalékkal emelkedtek. Jelentősen növekedett az idényáras élelmiszerek (18,3 százalék), a tojás (17,1 százalék), a liszt (16 százalék), a sertéssziradék (14,5 százalék), az étolaj (9,9 százalék), a sertéshús (8,2 százalék) és a párizsi, kolbász (8,1 százalék) ára.

A 2014-2020-as uniós tervezési ciklussal kapcsolatban jelentős esemény volt Európai Tanács a február 7-8-i ülése, melyen megállapodás született az Európai Unió 2014-2020 közötti időszakának költségvetéséről, az ún. Többéves Pénzügyi Keretről. Ennek alapján a Közös Agrár Politika I. pillérből a részesedésünk arányát sikerült megőrizni. 2007-2013 között közvetlen támogatás és vidékfejlesztés keretében együtt Magyarországra jutó 10,4 milliárd euróhoz képest 2014-2020 között várhatóan 12,3 milliárd euró támogatást lehet felhasználni. Folyó áron számolva tehát a vidék támogatására fordítható források növekménye 1,9 milliárd euró. Az EU bizottság kommunikációja szerint a Többéves Pénzügyi Keretről megállapodás ellenére elképzelhető, hogy 2014-ig nem születik megállapodás a további szükséges uniós rendeletek tárgyában. Ennek következtében a programozás is késedelmet szenved. A támogatási rendszer folyamatos működésének fenntartása érdekében kormányzati intézkedés szükséges a finanszírozás biztosítására.

A 2014-2020-as időszakban az egyes források felhasználásnak szorosabb együttműködésére (ezáltal jobb hasznosulására) tekintettel indokolt a tervezés államigazgatási koordinációjának megerősítése.

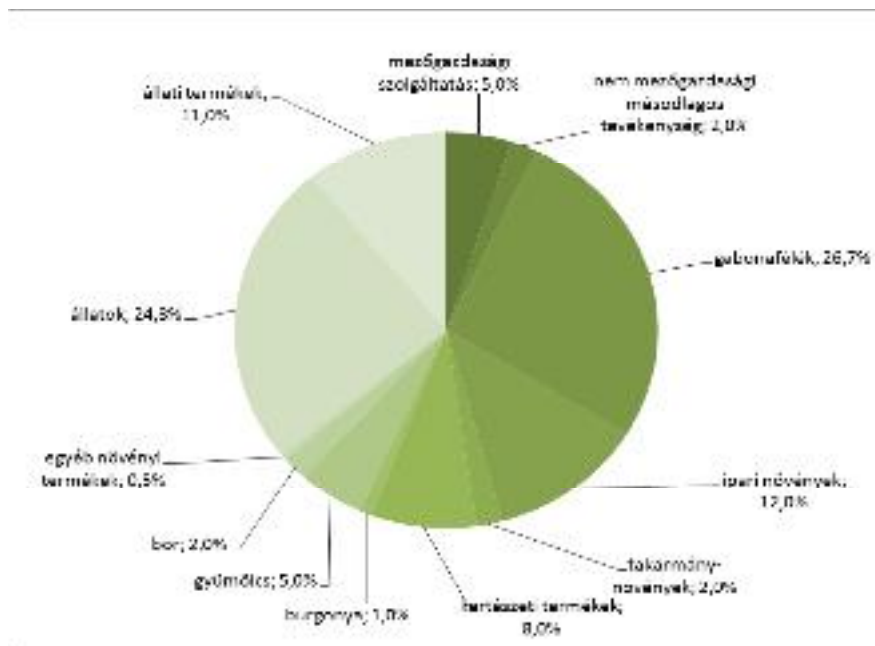
1. Monitoring

1.1 2012 évi hazai mezőgazdasági kibocsátás

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) valamint az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) által kezelt Mezőgazdasági Számlarendszer 2012-re vonatkozó második előzetes eredményeiből kiderül, hogy a mezőgazdaság teljes kibocsátása 2012-ben 2,8%-kal meghaladta az előző évit, mely folyó áron kifejezve 2 229 milliárd Ft volt. A mezőgazdaság teljes kibocsátásának értékéhez a növénytermesztési és kertészeti ágazatok 57,7 százalékban, míg az élő állat és állati termékek 35,4 százalékban járultak hozzá, a maradék nem egész 7 százalékot a mezőgazdasági szolgáltatások és a nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek tették ki.

Az ágazat teljesítményének növekedését elsősorban a növekvő áraknak köszönheti, mely kompenzálta a termelés volumencsökkenését. Előzetes adatok alapján a mezőgazdaság bruttó kibocsátásának volumene 9,2 százalékkal csökkent az előző évhez viszonyítva, mely elsősorban a növényi termékek volumenének 15,8 százalékos visszaesésével és az állatok és állati termékek termelésének 1,2 százalékos volumenbővülésével magyarázható. Az amerikai „corn belt” kukoricatermő területet, valamint a Fekete-tengeri régiót sújtó aszály, illetve a hazai szárazság jelentős hozamkiesést okozott a gabonafélék – különösen a kukorica terméseredményében, ahol 41 százalékkal kevesebb (4,7 millió tonna) termett az előző évihez képest.

1. ÁBRA - A MEZŐGAZDASÁG TELJES KIBOCSÁTÁSÁHOZ VALÓ HOZZÁJÁRULÁS MEGOSZLÁSA (2012)

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A tényleges volumencsökkenés, valamint a gabonapiaci pánik a hazai termelői árakat átlagosan 13,3 százalékkal emelte meg a 2011-es évhez viszonyítva. Ezen belül a növénytermesztési és kertészeti termékek termelői-árszintje 17,1 százalékkal emelkedett. Az élő állat és állati termékek termelői-ára 10,2 százalékkal emelkedett.

A volumen és az ár összefüggéseit vizsgálva látható, hogy a növénytermesztés esetében a kieső hozamokat az árak kompenzálták, így az ágazat kibocsátásának értéke csupán 1,5 százalékkal csökkent. Ezzel szemben az állatok és állati termékek kibocsátásának értéke 11,5 százalékkal emelkedett.

2012-ben a növényi termékek körében a friss gyümölcs kivételével minden termékcsoporthoz mennyisége csökkent. A gabonafélék volumene 24,6 százalékkal volt kevesebb az előző évinél, melyet a korábban már említett kukorica hozamkiesése magyaráz.

A termelői árak emelkedése azonban nem minden esetben kompenzálta a volumenkiesést, a kukorica 21 százalékos áremelkedése ellenére a kibocsátás értéke 30 százalékkal elmaradt a 2011. évitől. Ugyanez a helyzet állt elő a repce és a szója esetében is.

A mezőgazdaság folyó termelő-felhasználása, azaz a ráfordítások értéke 8,4 százalékkal emelkedett 2012-ben az előző évhez viszonyítva. Az ágazat ráfordításai között - a gabonaárak emelkedésének köszönhetően - legnagyobb mértékben (13 százalékkal) a takarmányköltségek nőttek. 2012-ben a műtrágya és talajjavító szerek ára 14 százalékkal, az energiaköltségek 5 százalékkal, míg a vetőmagköltségek 2 százalékkal növekedtek. A bruttó hozzáadott érték, tehát a kibocsátás és ráfordítások közti különbség 2012-ben 6,4 százalékkal csökkent, hiszen a folyó termelő-felhasználás a kibocsátás értékénél nagyobb mértékben, összességében 8 százalékkal emelkedett.

1.2 Agrár-külkereskedelem

A KSH közzétette az agrár-külkereskedelmi adatok január-novemberi feldolgozottságú adatbázisát. Az adatbázis alapján a 2011. évi agrár-külkereskedelmi rekord ismétlődése várható. Az agrár-export a 2012-es január-novemberi adatok alapján 12,6 százalékos növekedést ért el, mely 7,4 milliárd euró exportárbevételt jelent. Ez az érték már novemberben túlszárnyalta a 2011. évi teljes export teljesítményt. Az export értékének növekedése azonban torzítja az ágazat éves teljesítményét, hiszen a makrogazdasági adatok (a mezőgazdaság GDP-hez való hozzájárulása, ágazat kibocsátása, bruttó hozzáadott érték) nem tanúskodnak ilyen kedvező eredményekről. Tehát az agrár-export elsősorban a 2011. évi kiugró terméseredménynek – így a korábban betárolt gabonának, valamint az idei évre jellemző magas exportáraknak köszönhető.

Az import az év 11 hónapjában nem mutatott ilyen dinamikus növekedést, sőt némi visszaesés jellemezte, hiszen az előző év azonos időszakához viszonyítva 0,2 százalékkal 4,1 milliárd euróra csökkent. A növekvő export, valamint a csökkenő import eredményeként az

agrár-külkereskedelmi szaldó az előző év azonos időszakát 10,7 százalékkal túlszárnyalva 3,4 milliárd euróval új rekordot állított be. Jelentőségét erősíti, hogy az agrár-külkereskedelmi egyenleg a nemzetgazdasági egyenlegnek a 33,1%-át tette ki. Az agrár-export a nemzetgazdasági exporthoz 10 százalékban, míg az agrárimport a teljes importhoz 6,1 százalékban járul hozzá.

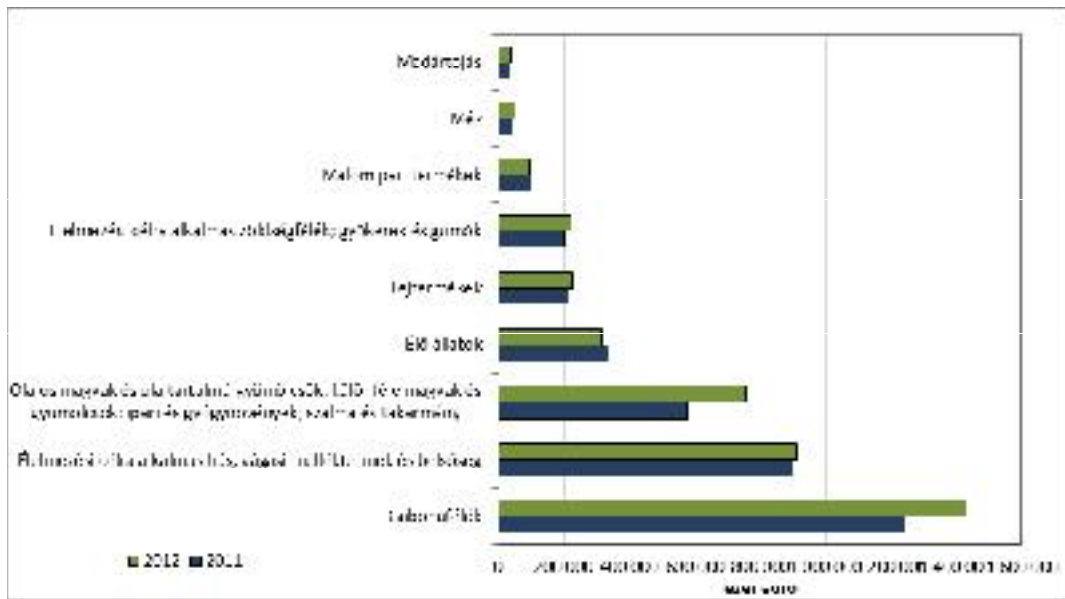
A kedvező folyamatok hajtómotorja alapvetően a gabona és az olajosmag-kivitel volt. Az év 11 hónapjában az exporton belül a legnagyobb árbevételt nyújtó árucsoportot a gabonafélék adták, hiszen a teljes agrár-export 19,2 százalékát tette ki. A gabonaexport 15,3 százalékkal 1,4 milliárd euróra bővült az előző év azonos időszakához viszonyítva. A gabonaféléken belül elsősorban a kukorica volt a sereghajtó, a 21,8 százalékos javulást elérő, 1 milliárd eurót meghaladó exportárbevételével. Fontos megjegyezni, hogy novemberig 4,59 millió tonnás exporttal a teljes évi termésmennyiségnek megfelelő kukorica hagyta el az országot.

A búza exportja 11,4 százalékkal növekedve meghaladta a 306 millió eurót. Összességében elmondható, hogy a gabona – különösen a kukoricaexport az év első felében növekedett, majd az év vége felé jelentős visszaesés jellemezte. Ez a visszaesés egyfajta előrejelzi a 2013 első félévére prognosztizált agrár-export csökkenést.

Az export szerkezetében jelentős változás nem történt, a második legjelentősebb árucsoport továbbra is a húсарuk maradtak, ezen belül a baromfi és sertéshús volt a meghatározó. Az olajos magvak a teljes agrár-exportnak a 10,2 százalékát tették ki, melynek kivitele 31,9 százalékkal, 757 millió euróra növekedett. Meghatározó árucsoportok közül az élelmiszeripari melléktermékek 22 százalékkal, a zöldség és gyümölcskészítmények 16,1 százalékkal, a különböző egyéb „ehető készítmények” 11,1 százalékkal tudták növelni exportteljesítményüket. Jelentős, 6 százalékos csökkenés történt az élő állat kivitelben, mely elsősorban az élő szarvasmarha export visszaesésével magyarázható. Az iszlám országokba irányuló élő szarvasmarha kivitel 31,2 százalékkal esett vissza, mely szakértők szerint jelentős érvágás az ágazat szereplői számára.

Novemberig a legjelentősebb import értéket elérő árucsoport a hús volt, hiszen 17,2 százalékkal több, 461,3 millió eurónak megfelelő húsipari termék érkezett az országba. Ez elsősorban a sertéshús behozatallal magyarázható, mely 30,5 százalékos bővülést ért el az előző év azonos időszakához viszonyítva. Kedvező folyamat az importon belül, hogy erőteljesen, 10 százalékkal csökkent a tej és tejtermékek, tojás behozatala. Régóta jellemző tendencia, hogy az agrár-exportnak több mint 84 százaléka az EU-ban talál gazdára, míg az import jelentős része is (91 százalék) az EU-ból érkezik.

2. ÁBRA - FŐBB ÁRUCSOPORTOK EXPORTVÁLTOZÁSA (2011-2012 JANUÁR - NOVEMBER)

Forrás: KSH, saját szerkesztés

1.3 Orosz-magyar agrár-külkereskedelmi reláció

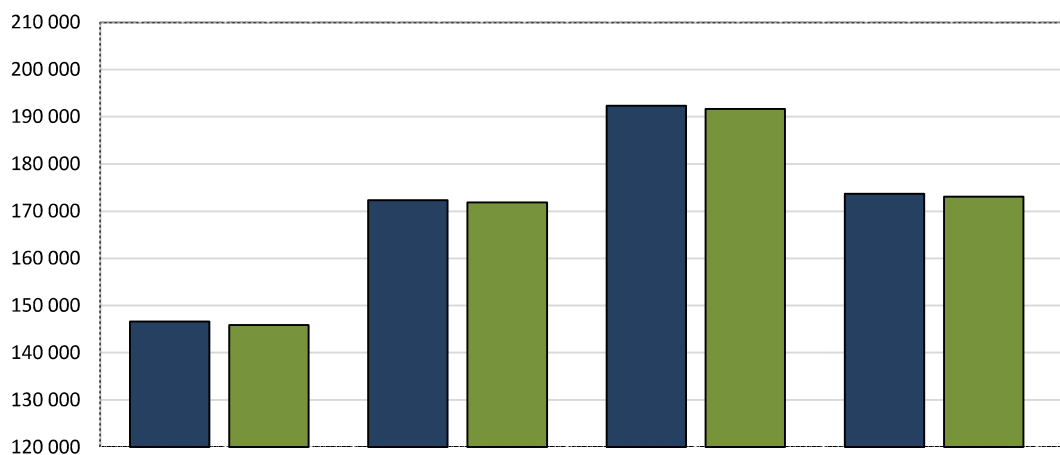
Az elmúlt napokban komoly sajtófigyelmet élvezett az orosz-magyar agrárstratégiai együttműködés megkötése, mely szorosabb bilaterális kapcsolatokat kialakítását garantálja. Az együttműködés nem pusztán termékek kivitelére és behozatalára irányul, hanem megjelenik a tudástranszfer, a szolgáltatások export-importja is. Kétségtelen tény, hogy Oroszország a magyar agrár-külkereskedelem alakulása szempontjából mindig is fontos és értékes piacnak számított. Igaz, hogy a rendszerváltás előtti orosz piaci pozíció már a múlté, sőt a 90-es évek első felében mutatott piaci pozíció is erőteljesen visszaesett. Előremutató a két ország közötti egyre erősebb diplomáciai kapcsolat, valamint az elmúlt években tapasztalt export növekedés.

Az elmúlt négy évben, 2009-től folyamatosan növekvő exportdinamika jellemezte a két ország közötti agrár-külkereskedelmi kapcsolatot, hiszen agrárkivitelünk 31,2 százalékkal, 192,3 millió euróra növekedett. A növekedés a 2012-es évben is folytatódott, novemberig a 14%-kal többet exportáltunk, mint az előző év azonos időszakában. Ezzel szemben az import az elmúlt négy évben 4,6 százalékkal, 694 ezer euróra csökkent, mely 2012. novemberig tovább folytatódott.

Mivel az export jelentősen meghaladja az importot, a régióba irányuló agrár-külkereskedelmi egyenleg pozitív, értéke 2011-ben 191 millió euró volt, mely 31,4 százalékkal több a 2009-es értéknél. 2012. január és november között az agrárexport 20,3 százalékkal nőtt, az import 26,8 százalékkal csökkent, melynek eredményeként az egyenleg 20,2 százalékkal javult 2011. első tizenegy hónapjához képest.

Fő exportcikkek 2012-ben a zöldségből és gyümölcsből előállított készítmények (21,0 százalék), az elkészített takarmányok (17,0 százalék), a húsok (12,9 százalék), és a kukorica (9,5 százalék) voltak.

3. ÁBRA - OROSZ-MAGYAR AGRÁR-KÜLKERESKEDELMI VÁLTOZÁSOK (EZER EURÓ)

Forrás: KSH, saját szerkesztés

1.4 Az állatállomány változása

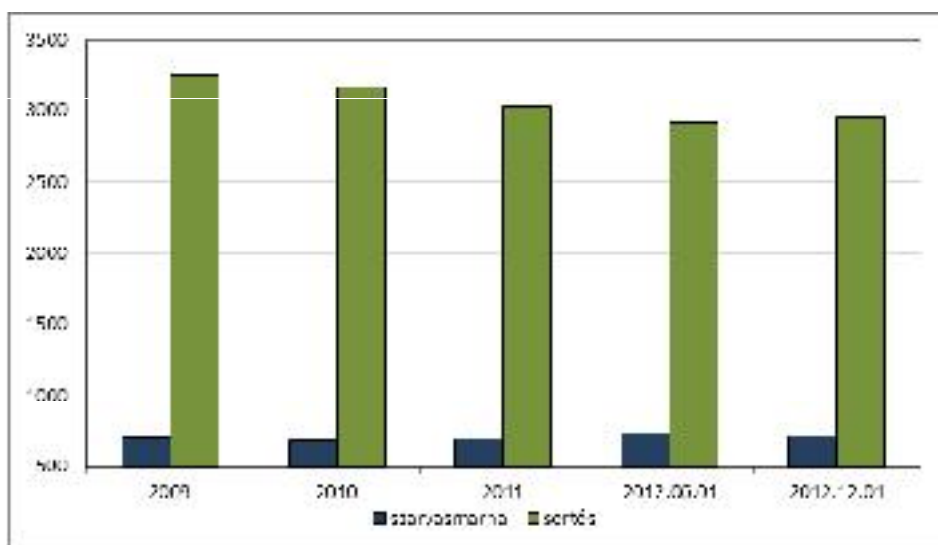
A KSH 2013. február 11.-én közölt állatállományi adatai alapján kedvező folyamatok tapasztalhatók az állattenyésztésben, hiszen a szarvasmarha állomány több éve folyamatosan növekszik, a sertésállomány az elmúlt pár hónapban kismértékben emelkedett, valamint a juhágazat is állományi emelkedésről számolhat be. Egyedül a baromfi ágazatban mutatható ki állományi visszaesés.

A szarvasmarha állomány az élénk külpiaci keresletnek köszönhetően, három éve rendületlenül növekszik, az előző évhez viszonyítva a szarvasmarha állomány 59 ezerrel több, 753 ezer egyed. A növekmény egyértelműen az iszlám országok korábbi exportkeresletével magyarázható. Magyarországnak kiváló az állategészségügyi státusza, melyet három évvel ezelőtt sikerült piaci előnnyé kovácsolni, mely az élő szarvasmarha export többéves növekedésében nyilvánult meg. Ennek fényében különösen kedvezőtlen hír az iszlám országokba irányuló tavalyi jelentős exportcsökkenés.

A sertésállomány létszáma 1982 óta folyamatos csökken, melyet az EU csatlakozás is negatívan befolyásolt. A sertéságazat az EU-ban alapvetően puha szabályozású ágazatnak tekinthető, hiszen közvetlen támogatásban nem részesül. A sertéstartók számára jelenleg nemzeti állatjóléti támogatás fizethető ki. Éppen ezért az ágazat egyértelműen nem tekinthető az EU-s csatlakozás nyertesének, hiszen az EU-s támogatás hiánya, az állatjóléti, illetve környezetvédelmi követelmények komoly nehézséget okoznak a sertéstartók számára. Az elmúlt években megjelenő takarmánypiaci válságok szintén nem kedveznek az ágazat életképességének és versenyképességének. Tehát a külső tényezők komoly nyomása évről

évre csökkenti a sertésállomány nagyságát. Azt lehet mondani, hogy az állomány a 2000-es 4,8 millió, vagy a 2004-es 4 millió egyedről 2012-re 2,9 millióra csökkent. Különösen drasztikus csökkenés történt az egyéni gazdaságok esetében, ahol az állomány pár év alatt szinte felére, 796 ezer egyedre csökkent. Öröm az ürömben, hogy 2012-es éven belül tapasztalható némi csekély növekedés, hiszen míg a júniusi adatok 2 913 000 darabról, addig a decemberi felmérés 2 956 000 egyedről számol be. Annak ellenére sikerült némi növekedést elérni, hogy komoly takarmánypiaci problémákkal, magas költségárakkal és kiszolgáltatott piaci lehetőségekkel kellett szembenézniük a termelőknek. A növekedés talán magyarázható az állatjóléti kifizetések előrehozásával, illetve a sertésstratégiában való termelői bizakodással.

4. ÁBRA - A SERTÉS ÉS SZARVASMARHA ÁLLOMÁNY VÁLTOZÁSA (1960-2012)

Forrás: KSH, saját szerkesztés

Az abrakfogyasztó ágazatok közül a baromfiágazat nem számolhat be állománynövekedésről, hiszen az egyik legstabilabb lábakon álló állattenyésztő ágazatunk állománya az elmúlt évben 8 százalékkal, 2,8 millió egyeddel csökkent. Így 2012 decemberében a tyúkállomány 30 millió egyed volt. A jelentős csökkenés mögött több tényező is megbújik. Szakértők véleménye szerint a magas takarmány alapanyagárak, a téli fűtési költségek, valamint a nyári extrém időjárás miatti termelés kiesés érzékenyen érintette a termelők telepítési döntéseit. Ezek mellett az állomány csökkenését a gyenge jövedelmezőség, valamint a szezonális befolyás is befolyásolta. A tyúkállomány mellett a pulykaállományt is negatívan befolyásolták az elmúlt fél év eseményei, hiszen az állomány 7 százalékkal, 2,8 millióra csökkent. Az ágazat szereplői szerint a pulykaállománynál prognosztizálható a legnagyobb állomány visszaesés, mely akár a 30 százalékot is elérheti. Érdekes megfigyelni, hogy a baromfi húsközül a legdrágább kategóriájú pulykahús iránti kereslet esett vissza a leginkább.

A számok értelmezésénél azonban fontos kiemelni, hogy a KSH állományadatai pillanatnyi állapotot tükröznek, nem egy meghatározott időszak eredményeit mutatják.

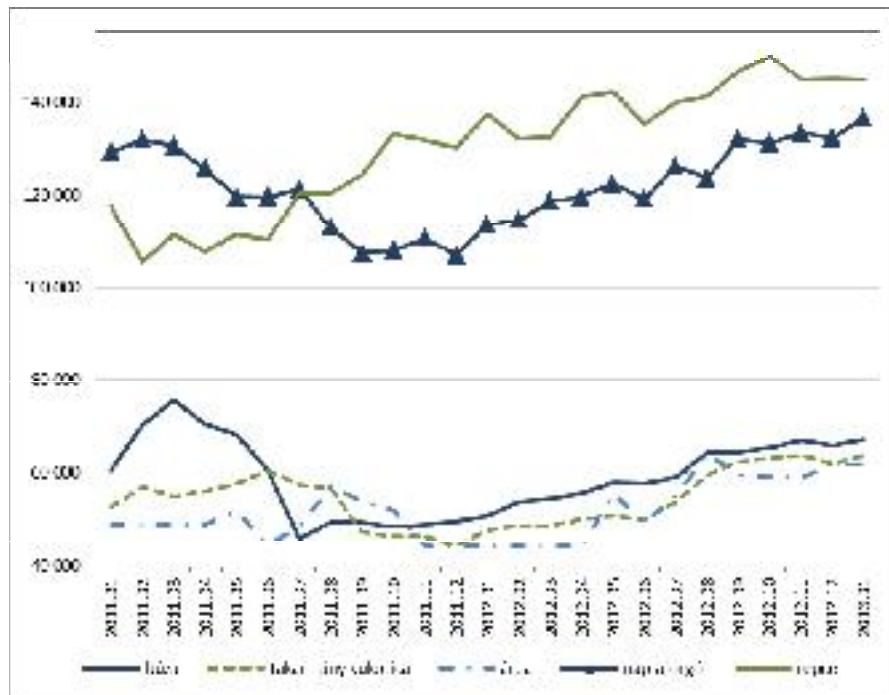
1.5 Hazai piaci árak alakulása a növénytermesztésben

A hazai piaci árak alakulása az AKI által működtetett Piaci Árinformációs rendszer (PÁIR)¹ alapján került elemzésre, melynek működését a 173/2004. (XII. 30.) FVM rendelet szabályozza. A PÁIR alapvető célja, hogy a fontosabb termékpályákra (gabona, hús, tej, ipari- és olajos növények, baromfi, zöldség-gyümölcs) vonatkozóan termelői, feldolgozói illetve fogyasztói árinformációt szolgáltatson. Erre egyrészt a piaci szereplők megfelelő tájékoztatása miatt, másrészt EU kötelezettség miatt van szükség. Az adatok heti rendszerességgel jelennek meg az AKI honlapján. Az elérhető adatok alapján az elmúlt két év termelői áaira a következő tendenciák jellemzők.

A megjelent áradatok alapján januárban az előző év azonos időszakához viszonyítva a gabonafélék ára átlagosan 33 százalékkal volt magasabb, az étkezési búzáért 67 ezer Ft/tonnát, míg a kukoricáért 63 ezer Ft-ot kellett fizetni. Az árak decemberhez viszonyítva a búza esetében 2 százalékkal, míg a kukoricánál 3 százalékkal emelkedtek. Januárban az árpa esetében nem volt publikált adat, mindenesetre decemberben 61 ezer Ft-ért adták az árpa tonnáját. Annak ellenére nőtt a búza hazai termelői árak, hogy a búza tőzsdei ára decemberben jelentősen csökkent a nemzetközi határidős piacokon. A chicagói árutőzsdén november és január között a búza jegyzése 15 százalékkal visszaesett, mely a szakértők szerint az Amerikai Egyesült Államok (USA) gyenge búzaexportjával magyarázható. A párizsi árutőzsde követte a chicagói árutőzsde trendjét, így a búza árcsökkenése 7 százalékkal ott is megjelent. Az USA gyenge exportja a kukorica tőzsdei árát is meghatározta, melynek következtében decemberben 7 százalékos visszaesést produkált.

¹ <https://pair.aki.gov.hu/pair-public/>

5. ÁBRA - A GABONA ÉS OLAJOSMAGVAK ÁRA 2011-2012 (Ft/TONNA)

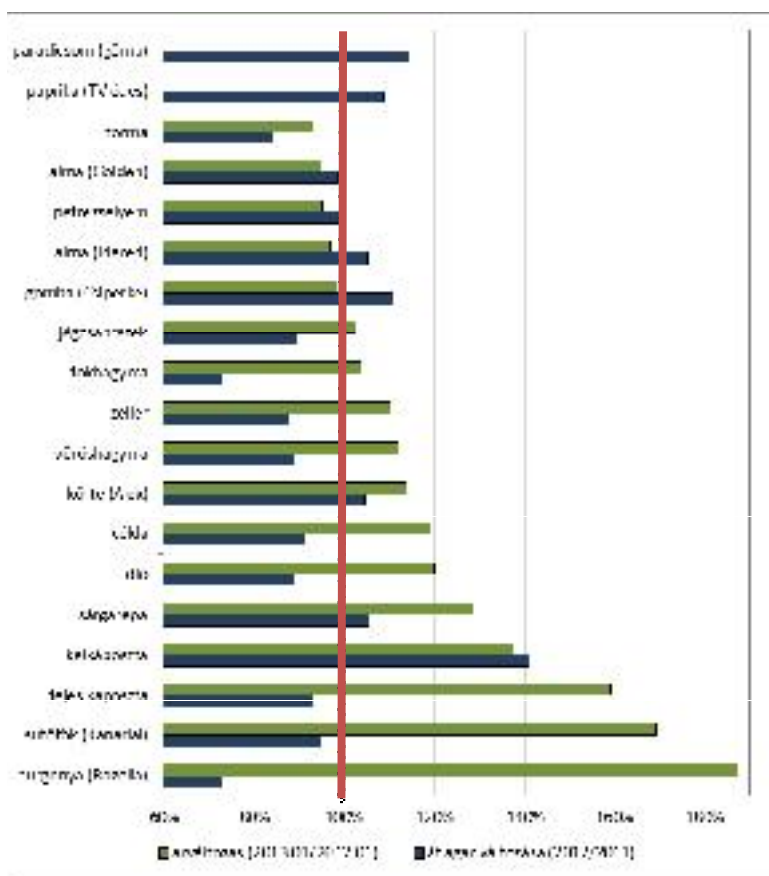

Forrás: PÁIR, saját szerkesztés

Az olajosmagvak januári ára az előző év azonos időszakához viszonyítva szintén növekedést mutat, az ipari napraforgó ára 20 százalékkal magasabb, mellyel meghaladja a 136 ezer Ft/tonna árat, míg a repce ára csupán 5 százalékos emelkedést ért el, így termelői ára 144 ezer Ft/tonnáig kúszott. A kedvező nemzetközi terméskilátások miatt mind a napraforgó mind a repce ára januárban csökkenést mutatott.

A takarmányárak növekedése az állattenyésztési ágazatok termelői árában is megjelenik, azonban az állattartók a takarmányárak drágulását teljes egészében nem tudják érvényesíteni saját áraikban. Ezt az elmúlt év termelői árai is tükrözik, hiszen a gabonaárak 30 százalékot meghaladó mértékben nőttek, míg a hazai vágócsirke termelői ára 18 százalékkal, a hazai termelésből származó vágósertés termelői ára pedig csupán 5 százalékkal emelkedett. A hazai állattenyésztési ágazatok termelői árait elsősorban a hazai kereslet és kínálat alakulása befolyásolja. Nemzetközi szinten a német, holland vágósertés termelői árak vannak hatással a hazai sertés termelői árak alakulására.

6. ÁBRA – ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÉVES ÁTLAGÁRÁNAK VÁLTOZÁSA (2012/2011), VALAMINT A 2013. JANUÁR ÉS 2012. JANUÁR KÖZÖTTI ÁRVÁLTOZÁSOK

Forrás: PÁIR, saját szerkesztés

A zöldség-gyümölcsök áránál a PÁIR-ban a termelők részére a hazai fogyasztási piacon elérhető árak képezték a vizsgálat tárgyát. A grafikonon szerepel a 2011 és 2012-es évek éves átlagárainak változása az egyes terményeknél, valamint a 2012 január és 2013 január közötti árváltozás. A leginkább szembeűnő az árak hektikus alakulása. A diagram értelmezéséhez két szempontot fontos kiemelni:

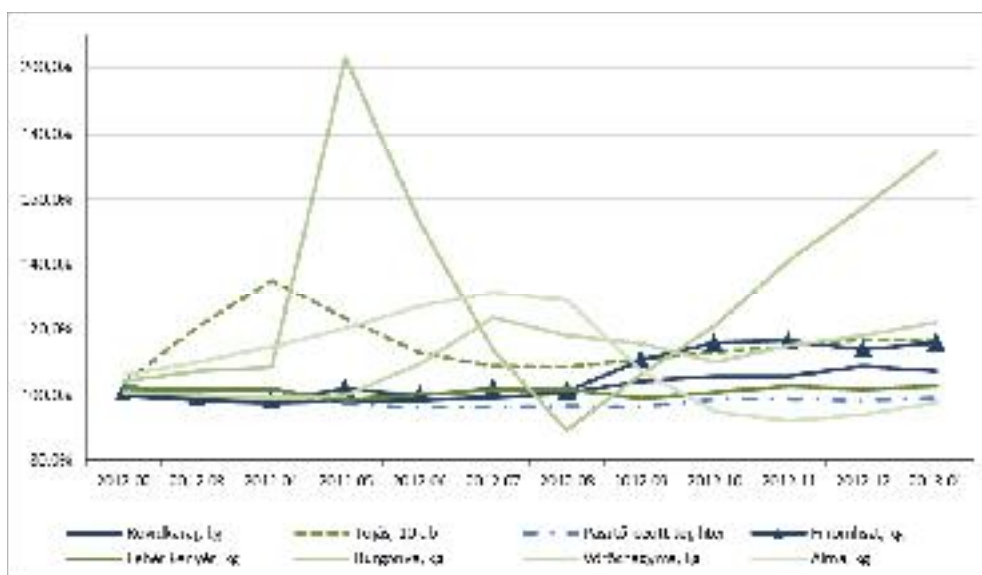
- A hazai zöldség-gyümölcs szektor nem rendelkezik átlátható árazással. Nincsenek meg a kereslet és kínálat találkozását biztosító árutőzsdei funkciókat betöltő intézmények, így nem rendelkezünk pontos információval, sem a kereslet, sem a kínálati oldalról, sem a kötési árakról.
- A PÁIR adatfelvétele a nagybani piacokon szóbeli megkérdezéssel történik, ami nem biztosítja a valós kötési árak feltárását.
- A piacot jelentősen befolyásolja a nagy kereskedelmi láncok árazása, amely azonban regionális szintű keresleti és kínálati piacokat fog át, így a hazai árazást sokszor, a termelők és kereskedők számára előre nem látható módon befolyásolja.

Az egyes termények éves átlagárának változása jelentősen eltér az egy évvel ezelőtti árak változásától. Az eltérés kiemelkedő a burgonya esetében, amelynél az éves átlagár 73 százalékra csökkent 2012-ben, míg jelenleg 187 százaléka az egy évvel ezelőtti árak. Hasonló a tendencia a sütőtök és a fejes káposzta esetében. Az alma, körte, gomba, petrezselyem esetében kiegyensúlyozott az árak mozgása. A kelkáposztánál pedig tartós áremelkedési trend tapasztalható.

1.6 Élelmiszerárak alakulása

Beigazolódni látszik az AKI 2012 őszi előrejelzése², mely szerint a 2013-as év első negyedében az alapvető élelmiszerek árának átlagosan 10%-os növekedése várható. Az AKI közleménye szerint 2013 márciusáig a fehér kenyér fogyasztói ára előreláthatólag legfeljebb 15 százalékot emelkedik, a tej fogyasztói árának emelkedését a szakértők 5-7 százalék között valószínűsítették.

7. ÁBRA – FŐBB TERMÉKEK FOGYASZTÓI ÁRÁNAK VÁLTOZÁSA A 2012. JANUÁRI ÁRAKHOZ VISZONYÍTVA

Forrás: KSH, Forrás: KSH, saját szerkesztés

A sertéshúsok fogyasztói árában a termelői árnál kisebb, maximum 5-10 százalékos emelkedéssel számoltak a kutatók, míg a bontott csirke fogyasztói árának emelkedését 6-8 százalék között valószínűsítették a következő negyedében. A növekedés természetesen a bázis időszakhoz viszonyítandó.

A KSH által közölt januári adatok alapján az élelmiszerárak az inflációt meghaladó mértékben, 5,8 százalékkal emelkedtek. Jelentősen növekedett az idényáras élelmiszerek

² Forrás: MTI, 2012.11.27

(18,3 százalék), a tojás (17,1 százalék), a liszt (16 százalék), a sertéssziradék (14,5 százalék), az étolaj (9,9 százalék), a sertéshús (8,2 százalék) és a párizsi, kolbász (8,1 százalék) ára.

1.7 Az ÚMVP forrásfelhasználásának jelenlegi helyzete

A 2012. október 31-i állapothoz képest történt előrehaladást az első táblázat adatai tartalmazzák. Fontos megjegyezni, hogy Magyarország euro-övezeten kívüli állapota mind a kötelezettségvállalási, mind a kifizetési adatok folyamatos „mozgását” idézi elő amiatt, hogy a kötelezettségvállalás (támogatási határozat kiadása) és a tényleges kifizetés időpontja nem esik egybe. A kötelezettségvállalás árfolyama a mindenkori költségvetési, illetve államháztartási törvény által egy évre szabályozott árfolyam, míg a kifizetési árfolyam a támogatás utalása (könyvelése) napjára érvényes, Európai Központi Bank által közzétett – jellemzően egy hónapra érvényes – árfolyam. A forrásnyilvántartást tovább nehezíti, hogy a tervezéskori EUR/HUF árfolyammal döntően szintén nem kalkulálhat a teljes tervezési időszakra Magyarország.

Az egyes tengelyeknek a 2012. december 31-i állapot szerinti, a jogcímek megnyitásától számított kumulált, kötelezettségvállalási és kifizetési adatai a forrásokhoz képest az alábbiak szerint alakulnak.

1. TÁBLÁZAT - AZ UMVP KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSI ÉS KIFIZETÉSI ADATAI

TENGELY	KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁS	KIFIZETÉS
I. tengely	97,5%	53,1%
II. tengely	103,8% ³	62,9%
III. tengely	78,6%	40,9%
IV. tengely	58,3%	16,0%
I-IV. tengely összesen	93,5%	52,7%

Forrás: MVH Pénzügyi Igazgatóság

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) az adatokat forintban és euróban is könyveli. Tekintettel arra, hogy az EU-tól történő forráslehívás negyedévente történik (utólagos elszámolással, vagyis az adott negyedév költségeit Magyarország „meghitelezi” az EU-nak), az így keletkező, elszámolási-árfolyam „csúszás” szintén befolyásolja a pénzügyi adatokat. További adattorzító hatással bírnak a peres ügyek által érintett pénzügyi eszközök, valamint a „visszacsergő” források (amelyekre kötelezettségvállalás az MVH részéről

³ A többlet kötelezettségvállalás Programon belüli forrásátcsoportosítással kezelhető. A többlet kötelezettségvállalás a lemorzsolódás, szankciók alkalmazása és a támogatástól való visszalépések ellenére garantálja a teljes rendelkezésre álló uniós támogatási keret lehívhatóságát. A mindenkori költségvetési tv. jellemzően felülről nyitott keretként kezeli a hazai EMVA finanszírozási sorokat, az NGM engedélyével 30%-os többlet kötelezettség vállalható

kiadásra került, de az ügyfél által várhatóan meg nem valósított fejlesztések miatt visszavonásra, vagy részbeni visszavonásra kerülnek majd).

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy teljes forráshelyzet-képet a program zárásakor kapunk, mindaddig pillanatnyi állapot-felvételezésre van lehetőség, amelyet számos korrekciós tényező terhel. Természetesen a Program vége felé haladva e bizonytalansági tényezők mértéke zsugorodik, egyre nagyobb pontossággal adhatók meg az adatok.

A Program végrehajtásának jelenlegi állása szerint várható, hogy az I. tengely forrásai maradéktalanul lekötésre és kifizetésre kerülnek a 2015. december 31-i elvi záró dátumig (a jelenlegi forrásokra kötelezettségvállalás és kifizetés eddig tehető, a gyakorlatban a végső pénzügyi zárás 2015. október 31-i dátummal történik. Minden, eddig kifizetett támogatás jogosult költségnek minősül egy tagállam részéről, ezt követően azonban nem tehető a 2007-2013-as időszak keretének terhére kötelezettségvállalás, illetve kifizetés). Ezt az ún. n+2-es szabály biztosítja.

Amennyiben forrásmaradvány mutatkozik a tengely kereteit illetően, azt egyrészt gyorsan kivitelezhető, jellemzően eszközbeszerzésre irányuló kiírásokkal még 2015-ben is lehet kezelni (gépbeszerzés), másrészt a maradványforrásokat át lehet csoportosítani a II. tengely terhére, ezen belül leginkább a kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatása intézkedésre. Az EU Bizottság álláspontja szerint ez utóbbi kívánatosabb, tekintettel a környezet-fenntartási – környezetgazdálkodási uniós célkitűzésekre.

A fejlesztési célokkal összhangban (korszerkezet váltás a mezőgazdaságban – fiatalítás) és a nagy érdeklődésre való tekintettel szintén lehetőségként merül fel a visszacsorgó források felhasználása a fiatal gazdálkodók induló támogatása jogcím keretein belül.

A II. tengely intézkedései részben jelentős forráshiányt (KAT támogatása), részben jelentős forrástöbbletet mutatnak (mezőgazdasági területek erdősítése). A forráshiány magyarázata döntően az, hogy a KAT intézkedés várt EU-szintű átalakítása 2010-ben nem történt meg, így a 2010-ig megtervezett forrásokból nem lehetett fedezni a 2011-13 időszak évi mintegy 3 milliárd Ft-os kifizetéseit, ezért rendszeresen más intézkedésekről kell forrásokat átcsoportosítani e területre. A forrástöbblet jellemzően az erdészethez kapcsolódó intézkedéseken mutatkozik. Ez abból adódik, hogy a hosszú megtérülési idejű erdészeti beruházások egyre kevesebb gazdálkodó számára jelentenek vonzó alternatívát a gazdasági válságtól és egyéb bizonytalansági tényezőktől (pl. vagyonbiztonság) terhelt időszakban. Várható, hogy a KAT és az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések további forrásátcsoportosítást igényelnek majd, akár más tengelyekből történő források terhére.

A III-IV. tengely intézkedéseinek a Program egészéhez viszonyított kisebb mértékű kihasználtsága szakértők szerint leginkább a pályázói hajlandóság alacsony szintjéből, és a végrehajtó intézményrendszer (LEADER Helyi Akció Csoportok) szuboptimális működéséből fakad. A 2014-2020-as időszakban kiemelt figyelmet szükséges fordítani a helyi szereplők

gyakorlat-orientált képzésére, mert az „iskolarendszerű” ismeretátadás nem kellően hatékony.

Abban az esetben, ha az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) rendelet tervezetében szereplő közösségvezérelt helyi fejlesztéseknek (Community Led Local Development - CLLD) a szakpolitika 2014-2020 között jelentős szerepet szán (több alapról finanszírozott helyi fejlesztések, stb.), az sikeresen csak úgy lesz kivitelezhető, ha a helyi szereplők a jó példákat az ország egész területén megismerik, a menedzsment és animációs képességeket kellő mértékben elsajátítják. Ellenkező esetben a kihelyezett vidékfejlesztési forrástömeg elvész.

A jelenlegi programozás időszak forrásaihoz kapcsolódó pályázatok várhatóan még több esetben megnyitásra kerülnek (jelenleg a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja intézkedés nyitott), amely jelentősen növelni fogja a III. és IV. tengely eszközeinek kihasználtságát. Nagy valószínűséggel kijelenthető azonban, hogy ezekről a területekről a forrásvesztés elkerülése érdekében a II. tengely intézkedéseire való forrásátcsoportosítás elkerülhetetlen lesz.

1.8 Jogszabályi összefoglaló az agrárágazatot érintő főbb változásokról

Az összefoglaló az agrárágazatot érintő, 2013. január 16 és 2013. február 17. között megjelent jelentősebb jogszabályok áttekintését adja. Az egyes jogszabályok rövid tartalmi ismertetése, jelentőségük bemutatása, kiemelve az EMVA-val kapcsolatos normatív háttérrel.

A vidékfejlesztési miniszter 2/2013. (II. 1.) VM rendelete az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból támogatott intézkedések monitoring adatszolgáltatási rendjére vonatkozó részletes szabályokról szóló 18/2009. (III. 6.) FVM rendelet módosításáról

A rendelet megerősíti a kedvezményezettek adatszolgáltatási kötelmét az MVH felé, pontosítja az adatszolgáltatásra kötelezettek körét és az adatszolgáltatás időpontját, módját. Az egyes EMVA finanszírozású jogcímekhez kapcsolódóan a rendelet mellékelte pontosítja a szolgáltatandó adatok körét.

Várható hatása: az adatszolgáltatással kapcsolatos pontosítások hozzájárulnak a jelenleg futó Program szakmailag szükséges módosításainak pontosításához; az EU felé történő kötelező adatszolgáltatáshoz (éves előrehaladási jelentés) illetve a következő időszak adekvátabb tervezési munkálataihoz. Ez utóbbi csak abban az esetben valósulhat meg, ha az adatgazda (MVH) kötelezve van a tervezést végző intézményrendszer felé történő adatátadásra.

A vidékfejlesztési miniszter 4/2013. (II. 4.) VM rendelete az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból finanszírozott egyes agrártámogatási tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról

A rendelet több, EMVA társfinanszírozású jogcím kapcsán tartalmaz jogszabályi módosításokat, könnyítéseket, elsősorban a szakképzés és szaktanácsadás igénybe vételét célzóan (I. tengely azon jogcímei, amelyek forrásfelhasználása elmarad a tengely átlagos forrás-felhasználási arányaitól). Szintén tartalmazza a fiatal gazdálkodók támogatási összegének utolsó 10%-os részlete lehívásáról szóló kitétel módosítását.

Várható hatása: a jogszabály eredményeként várható az abszorpciók kapacitások növelése és a forráskihelyezés könnyebbé válása.

2. Elemzés - A 2014-2020-as időszak tervezésével kapcsolatos összefoglaló

2.1 Többéves pénzügyi megállapodás

A 2014-2020-as időszakra történő felkészüléshez kapcsolódóan az elmúlt egy hónapban a legjelentősebb esemény a 2013. február 7-8-i Európai Tanács ülése volt, ahol megállapodás született a tagországok kormányfői között az Európai Unió 2014-2020 közötti időszakának költségvetéséről, az úgynevezett Többéves Pénzügyi Keretről (MFF). Fontos kihangsúlyozni, hogy a tárgyalások a teljes közösségi költségvetésről szoltak, és hazánk szempontjából elsődleges cél a teljes magyar pénzügyi pozíció javítása volt, csak ezt követhetően merülhettek fel a részterületek igényei.

Fontos momentum, hogy a megállapodás csak az Európai Parlament (EP) jóváhagyása esetén tekinthető lezártnak. Az EP előzetes kommunikációja a megállapodás elutasítását tartalmazza, melynek háttere, hogy bizonyos részterületeken módosításokat kíván elérni. Magyarország számára kedvező, hogy a KAP I. pillérből a részesedésünk arányát sikerült megőrizni.

Folyó áron számolva, 7 évre vetítve a vidék támogatására fordítható források növekménye 1,9 milliárd euró. 2007-2013 között közvetlen támogatás és vidékfejlesztés keretében együtt Magyarország 10,4 milliárd eurót (folyó áron) használhat fel, 2014-2020 között viszont 12,3 milliárd euró (folyó áron) támogatást kaphat hazánk. A növekmény elsődleges oka a közvetlen támogatások ún. phasing-in szakaszának – vagyis 100%-ra történő fokozatos emelésének – 2013-ban bekövetkező megvalósulása. Az ezt megelőző években csak meghatározott (a régi tagállamokétól elmaradó mértékű), évenként emelkedő arányú részét kapta meg hazánk a támogatásnak.

A mezőgazdasági támogatások egészét tekintve tehát előrehaladás mutatkozik a jelenlegi időszakhoz képest, a vidékfejlesztési forrásokat tekintve azonban a források csökkenése következett be.

A megállapodásban foglaltak a mezőgazdasági forrásokat tekintve a következőképp alakulnak (2011. évi árakon):

- 2007-2013 közvetlen kifizetések 6,3 milliárd euró, vidékfejlesztés 3,9 milliárd euró; összesen 10,2 milliárd euró (2011. évi reálértéken számolva);
- 2014-2020 közvetlen támogatásra 7,9 milliárd euró, vidékfejlesztésre 3,1 milliárd euró, összesen 11 milliárd euró (2011. évi reálértéken számolva).

A vidékfejlesztési források tehát mintegy 800 millió eurós csökkenést mutatnak. Ennek egyik oka, hogy az uniós források összessége csökkent, sajnos ennek a legnagyobb részét a Közös Agrárpolitikára fordítható összegek csökkentése adja. Más területeken ugyanakkor jelentős

előrelépést könyvelhet el Magyarország, a kohéziós források tekintetében mintegy 2,5 milliárd eurós növekményt értünk el a kiinduló tárgyalási állásponthez képest. A kohéziós források nagyságrendileg túlmutatnak a vidékfejlesztési pénzekre, így az ország pozíciójának javítása érdekében bizonyos területeken vissza kellett lépni az eredeti tárgyalási álláspontból, ez pedig elsősorban a vidékfejlesztési forrásokat érintette.

Fontos felhívni azonban a figyelmet arra, hogy a 2014-2020-as időszakban a „multifund” tervezés alapján lehetőség van a 800 millió euróval csökkenő vidékfejlesztési forrás ERFA/KA alapokból történő kompenzálására. Ennek módja, hogy a bár a források nem helyezhetők át egyik alaptól a másikba, lehetőség van olyan konstrukciók kialakítására (melyet az Európai Bizottság is szorgalmaz), melyek több alap forrásait is felhasználják. Megjegyzendő, hogy ilyen konstrukciók létrehozása a jelenleg futó tervezési időszakban technikailag megoldható és hasznos lett volna, de az egyes alapok forrásainak felhasználása intézményrendszeri szinten és időben is elkülönült. Ez lehetetlenné tette komplex fejlesztések egyes elemeinek egyidejű támogatását. A 2014-2020-as időszakra vonatkozóan kormányzati döntés függvénye az egyes alapok elkülönülő, vagy előnyösebb koordinált tervezése, ezáltal azok forrásainak hatékonyabb, nagyobb szinergiában történő felhasználása.

Amennyiben a vidék 2014-től történő hangsúlyos támogatása mellett a kormányzat valóban elkötelezett, akkor a fenti kérdések tisztázása és a kapcsolódó feladatok kiosztása (EMVA, Kohéziós Alap - KA , Európai Regionális Fejlesztési Alap - ERFA) integrált programozása, integrált eszközök mielőbbi implementálása, majd akciótervezése és beépítése az Operatív Programokba/Akciótervekbe) azonnali kormányzati lépéseket tesz szükségessé. A témakör jelentőségére és komplexitására tekintettel megfontolandó külön koordinációs felügyeletet (miniszteri biztos/kormánybiztos) kinevezése. A kormányzati döntés sürgősségét indokolja a közelmúltban megkezdett Operatív Program tervezés, mely a 2014-2020-as forrásfelhasználást alapvetően meghatározza.

A 2014-2020-as időszakban rendelkezésre áll az az eszköz, amelynek segítségével az egyes strukturális és kohéziós források vidéki területeken való felhasználása – a vidékfejlesztési forrásokkal összhangban – megoldható. Ez az eszköz a CLLD, azaz a közösségvezérelt helyi fejlesztés, amelynek külön pozitívuma, hogy kedvezőbb uniós társfinanszírozási arány nyerhető rá, így a magyar költségvetést a CLLD keretében megvalósított helyi fejlesztések kevésbé terhelik. Minden alap különíthet el forrást CLLD-n keresztül megvalósuló fejlesztésre, így ennek megvalósítása leginkább kormányzati szándék kérdése.

Alkalmazása azonban elsősorban a LEADER-nél és a vidékfejlesztési intézkedéseknél (III-IV. tengely) megfogalmazottak megfontolása, betartása esetén javasolt, tekintettel arra, hogy más alapok forráskihelyezése is veszélybe kerülhet a CLLD nem megfelelő alkalmazása során. Az eszköz hazai implementálása során lehetőség van annak finomhangolására.

Annak érdekében, hogy a jelentősen lecsökkent vidékfejlesztési források „tehermentesítése” megvalósuljon, szakértők elképzelhetőnek tartják azt a megoldást is, hogy nagy volumenű beruházások, vagy a vidékfejlesztésen kívül más alaphoz is köthető fejlesztések (nagy élelmiszeripari beruházások, szociális jellegű intézkedések, Nemzeti Lovas Program, Ős-Dráva Program, stb.) egyértelműen lehatárolásra kerüljenek az EMVA alapú finanszírozástól; azaz más alapokból kerüljenek támogatásra.

2.2 A jogcímek 2014-es indulása

Az EU bizottság kommunikációja szerint – annak ellenére, hogy az MFF megállapodás megszületésével lendületet kapott a KAP reformcsomag elemeinek elfogadása – elképzelhető, hogy 2014-ig nem születik megállapodás a végső uniós rendeletek tárgyában. Ennek következménye, hogy a programozás is késedelmet szenved. A jogalkotási folyamat késésének következtében várhatóan csak 2015-ben kerülnek elfogadásra a tagállami vidékfejlesztési programok.

Ennek eredményeként a 2014-es év átmeneti szabályozás alá fog esni, amely egyelőre nem látható szabályozási elemeket jelent. Az elfogadott program hiányában (2014-ben) megnyitott jogcím esetén kizárólag a nemzeti költségvetés terhére vállalható kötelezettség, ez pedig jelentős költségvetési kockázatot hordoz magában. Ennek ellenére vannak olyan „kötelezően” megnyitandó jogcímek, amelyek magát az intézményrendszert tartják „életben”, hiszen pl. jelentős technikai segítségnyújtási forrást használ fel az MVH vagy a LEADER Helyi Akciócsoport (LEADER HACS) szervezetrendszer.

Fenti bizonytalanságra tekintettel 2014-ben olyan konstrukciókat indokolt indítani, melyek egyrészt a 2007-2013 között is sikeresen működtek (az EU által akkreditáltak), másrészt a 2014-2020-as szabályozási rendszerrel is összhangban vannak. Figyelembe vehető technikaként adódik a jelenlegi pályázati felhívásokra projekt tartaléklista képzése, melyekből 2014-től kifizetések lennének teljesíthetők.

A tagállami szerződések megkötéséig a pályázati/támogatási rendszer működése folytonosságának fenntartása azonban feltételezi a megfelelő forrás (előfinanszírozás) rendelkezésre állását. Ez a központi költségvetés terhelhetőségét figyelembe véve külső forrás bevonását is indokoltá teheti. Ennek előkészítése az Nemzeti Fejlesztési Minisztérium/Nemzetgazdasági minisztérium feladata, mely során szükséges figyelembe venni a forrás költségének várható növekedését az igénybevétel tervezett időpontjának (2014. január) közeledtével.

2.3 Az EMVA tervezés hazai alakulása

A KAP reform 2011. őszi jogszabálytervezet-csomagjának megjelenése után a Vidékfejlesztési Minisztériumban megkezdődött a felkészülés a 2014-2020-as időszakra. Kijelölésre került a tervezésért felelős intézményrendszer, azonban az eddigi gyakorlattól eltérően a tervezés összefogása nem a minisztérium keretein belül, hanem annak egyik háttérintézményénél történik (Nemzeti Agrár-szaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet, NAKVI). Szakértők véleménye szerint ez több szempontból hátrányos helyzetet teremt a következők miatt.

Az Intézet a Vidékfejlesztési Államtitkárság felügyelete alá tartozik, de munkajogiilag a NAKVI nem jogosult eljárni a minisztériumban működő és a tervezésben részt vállaló részlegek és azok munkatársai felett. Ez számos irányítási, jogosultsági problémát vet fel (pl. társmisztériumokkal való egyeztetések, illetve a közvetlen kifizetésekkel való összehangolás során – ez utóbbi ugyanis más államtitkársághoz rendelt feladat).

Korábbi, eltérő feladatköre okán javasolt annak vizsgálata, hogy az Intézet tervezői kapacitása, a tervezéshez kapcsolódó operatív tevékenységet ellátó humán erőforrás állománya rendelkezésre áll-e. Kedvezőtlen eredményű vizsgálat esetén a 1600/2012. Kormányhatározatban foglalt rendkívül feszes tervezési határidők betartása, és megfelelő minőségű tervezés érdekében megfontolandó az EMVA tervezés vezetésének és koordinációjának minisztériumon belül tartása, melyhez bármely Vidékfejlesztési Minisztériumi háttérintézmény saját kapacitása függvényében hozzájárulhat.

A 2014-2020-as időszakban EU-szintű elvárás, hogy az egyes pénzügyi alapok és operatív programok az eddigieknél jobban működjenek együtt, egymás hatását erősítve érjenek el fejlődést a tagállamokban. Ehhez indokolt olyan belső minisztériumi apparátus/eljárásrend felállítása, amely felett az EMVA és Európai Tengerészeti és Halászati Alap (ETHA) tervezés kapcsán közvetlenül a Vidékfejlesztési Minisztérium, azon belül pedig a Programok kidolgozásáért felelős Államtitkárság(ok) diszponálnak.

A tervezési/végrehajtási intézményrendszer kialakítása során tehát kiemelten figyelembe veendő cél a forrás- és tervezéskoordináció sikeres megvalósítása.

2.4 Az vidékfejlesztési források hasznosulásával kapcsolatos Állami Számvevőszéki jelentés⁴ megállapításai – tanulságok és következtetések a 2014-2020-as időszakra vonatkozóan

Az Állami Számvevőszék 2011. októberében vizsgálatot indított a vidékfejlesztési célkitűzések megvalósítására, a helyi közösségek szerepének megerősítésére fordított pénzeszközök felhasználása eredményességének és hatékonyságának, a vidéki életminőség javításában betöltött szerepének ellenőrzéséhez kapcsolódóan.

Az ellenőrzés célja annak értékelése volt, hogy eredményes és hatékony volt-e a vidékfejlesztési célkitűzések (III-IV. tengelyek intézkedései) megvalósítására – a vidék életminőségének javítására és a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikálására –, a helyi közösségek szerepének megerősítésére fordított pénzeszközök felhasználása.

A jelentés szerint a források felhasználásának hatékonyságát, a támogatási rendszer megbízható működését, a vidékfejlesztési célok megvalósulását veszélyeztették az alábbi jellemzők:

- az ÚMVP Irányító Hatósága a pénzügyi források iránti igények benyújtására ritkán és rendszertelenül adott lehetőséget;
- a támogatások igénylésére bonyolult rendszer került kialakításra, amely időigényessége miatt a vállalkozások számára magas kockázatot hordozott;
- a kérelemkezelést ellátó MVH és LEADER HACS-ok felkészültsége hiányos volt, illetve kapacitáshiánnyal küzdöttek;
- A támogatási kérelmek feldolgozásának időtartama rendszeresen és jelentősen meghaladta a jogszabályban előírtat;
- A Programot az elmúlt öt évben több alkalommal módosították, azonban ennek során kevésbé összpontosítottak a támogatási rendszertől elvárt eredményekre, teljesítményekre és hatásokra.
- A kialakított támogatási rendszerben a LEADER megközelítés alkalmazása a célterületek nagy száma miatt nem volt hatékony, valamint a projekteket nem egy stratégiai cél mentén valósították meg.

A jelentés megállapította továbbá, hogy a támogatások igénylésére bonyolult rendszer került kialakításra, a kérelemkezelést ellátó MVH és LEADER HACS felkészültsége hiányos volt, illetve kapacitáshiánnyal küzdöttek. A támogatási kérelmek feldolgozásának időtartama rendszeresen és jelentősen meghaladta a jogszabályban előírtat. A jelentés kiemeli az eljárásrend bonyolultságát, mint legfőbb forrásfelhasználást hátráltató tényezőt, továbbá jelzi a kapacitások elégtelenségét. Szakértők szerint ez utóbbi oka nem az MVH vagy a HACS-

⁴ ÁSZ jelentés a vidékfejlesztési célkitűzések megvalósítására, a helyi közösségek szerepének megerősítésére fordított pénzeszközök felhasználása eredményességének és hatékonyságának, a vidéki életminőség javításában betöltött szerepének ellenőrzéséről, 2012. augusztus

ok működési forrásainak szűkösségében, hanem a humán-erőforrásban minőségében volt kereshető.

Az Irányító Hatóság részéről a bonyolult eljárásrend kialakításának gyakori oka, hogy meg kívánta előzni a nem jogosult forrásfelhasználás lehetőségét. A bonyolult szabályrendszer követése és értelmezése a kedvezményezettek részéről, adminisztrációja az intézményrendszer oldalán gondot okozott. Mindezek következménye a forráskihelyezés lassúsága, a projektek gyakori „bedőlése”.

A 2014-2020-as programidőszakra való felkészülés során egyszerűbb, átláthatóbb, az EU által kötelezően megkövetelt szabályozást nem meghaladó alkalmazások kialakítása indokolt. Ez egyben elősegíti a források felhasználásának hatékonyabb ellenőrzését is (egyszerűbb szabályrendszer mentén egyszerűbb, gyorsabb, nagyobb számú ellenőrzés hajtható végre, végeredményben magasabb arányú kontroll emelt arányú hatékonysághoz vezet).

Az egyszerűbb eljárásrendek bevezetését különösen indokolja, hogy a 2014-2020-as időszakban a közösségvezérelt helyi fejlesztések már nem csak az EMVA forrásaiból valósulhatnak meg, hanem más KSA alap forrása is felhasználható lesz erre a célra. Az EMVA forrásaiból kötelező 5%-ot a CLLD keretei között felhasználni, azonban ha más alapok is finanszírozzák a helyi fejlesztések megvalósulását, az azokhoz kötődő eljárásrendek szükségszerűen tovább bonyolítanak majd egy eredendően összetett szabályrendszert.

E kapcsán javasolt felülvizsgálni a vidékfejlesztési intézményrendszer működését, amelyre várhatóan időbeni lehetőséget biztosít az a tény, mely szerint elfogadott vidékfejlesztési program csak 2015-re valószínűsíthető.